

Kulturni pomen imenoslovja rib.*

† Dr. Henrik Tuma — Ljubljana.

Povod tej študiji mi je dala knjiga »Od koga naučiše jadranski Jugosloveni pomorstvo i ribarstvo« prof. P. Skoka, katero je l. 1933. izdala Jadranska Straža kot del pomorske biblioteke. Skokovo delo je ne le zanimivo za vsakega, marveč se tika problema, ki zasluži izdatno predelanje nazivov ribarstva po jezikoslovni in prirodoslovni poti. Izdaje na sebi ima gotovo politične namene, kakor sploh »Pomorska biblioteka« Jadranske Straže, vendar je problem, katerega je postavila Jadranska Straža tudi posebne zgodovinske in kulturne važnosti.

V politični smeri prof. Skok na vprašanje Jadranske Straže odgovarja: Naravna kulturna kontinuiteta Dalmacije ni dana s severnimi Italijani, Benečani, marveč s starimi Romani — Latinci in Grki — Bizantinci. Benečanski jezik se je vrnil pozneje izza dobe, ko so Benečani zasedli Dalmacijo od konca desetega stoletja naprej, ponajveč pa vsled skoraj šeststoletnih trgovskih in gospodarskih zvez z Benetkami.

Svoj odgovor profesor Skok opira deloma na zgodovinske podatke, največ pa na jezikovne izsledke iz imenoslovja morskih rib. Izhaja iz toliko premlevanega zgodovinskega stališča, da so balkanski Sloveni prišli na jug šele pričetkom sedmega stoletja iz Polesja in Pripetja. Niso prišli kot bojevniki, kakor germanska plemena, ampak kot ribiči — poljedelci. Zasedli so plano Dalmacijo po dolinah, ob rekah in poljih, dočim so utrjena mesta ostala v rokah Bizantincev, oziroma Romanov. Prof. Skok tudi upravičeno trdi, da Sloveni sploh niso bili graditelji mest, slovenski urbanizem ni bil izviren nikjer in nikdar.

V svoji stari domovini v Pripetju in Polesju, bogati na vodovju, so Sloveni morali biti ribiči. Kljub temu v svojo novo domovino niso prenesli svojih imen za morske ribe, marveč je vse imenoslovje rib Dalmacije grško-latinske in pozneje italijansko-benečanske podlage. Imenoslovje ribarstva se je torej v Dalmaciji razvilo še le za dobe sožitja Romanov in Slovenov. Ako

* Redakcija »Etnologa« se ne strinja z izvajanjem na koncu te studije ali jo objavlja zaradi važnega materiala, ki ga je zbral pokojni avtor. On je bil zanimiv pobornik slovanskega autohtonizma v Noriku in Iliriku. — Redaktor.

izločimo posamezna imena, pridemo zopet do izsledka, da grška in romanska imena ne prihajajo od apeninske obale, nego od domačih Romanov in Bizantincev, katere so Sloveni zatekli takrat, ko so se doselili v Dalmacijo.

Prof. Skok se omejuje pri proučevanju imenoslovja jadranskih rib skoraj izključno na grško - romansko imenoslovje. Vendar moramo, ako hočemo dobiti kritičen pregled, ki dovoljuje delati iz imenoslovja opravičene sklepe na prvotno kulturo Slovenov, sestaviti imenoslovje rib ne le v jugoslovenskih vodah, marveč po celém prostoru, katerega so Sloveni domnevno zavzemali takrat, ko so bili najbolj razširjeni ter moramo primerjati to imenoslovje s sosednjim germanskim, romanskim in grškim. Ugotovimo pri tem, da so vsa ribja imena južno evropskih morij grška, v prav neznatnem številu latinska, nekatera imena tudi neznanega izvora, kar se splošno pripisuje sredozemcem. Imenoslovje nemških in ruskih rek ter severnega morja nam pa kaže slovansko lice. Posebno velike imenitne ribe ruskih voda kažejo na davno razvito trgovino med Slovani in Germani preko Baltov. Ruska imena so deloma prešla tudi v znanstveno imenoslovje.

S tem primerjanjem dobimo pa tudi drugačen pogled na imenoslovje rib Jadrana ter splošno pogled na pradžavno kulturno dobo Slovenov v Evropi.

Kakor se prof. Skok brez prave kritike opira na prevzete zgodovinske podatke in teorije, tako presoja tudi ribja imena skoraj zgolj iz fonetičnega stališča, se ozira premalo na prirodoslovne odločilne podatke ter se ogiblje semantične poti.

Zemljepisno bi ločil dve imenoslovni skupini, eno sredozemskega morja, jezikovno grško - latinsko - romansko, drugo severno - baltiškega morja in ruskih rek, jezikovno slovansko - germansko. Za pregled naj služi priložen slovarček rib v slovanskih vodah. Sestavljen je na podlagi sledečih del:

- 1) »Ribe« dr. M. Kišpatič, Mat. Hrvatska 1893. Pod znamenjem Kišp.
- 2) »Narodna imena riba v Srbiji« Dušan Stojičević. Izdanje Muzeja Srpske zemlje. Beograd 1927. Pod znamenjem St.
- 3) »Brehm's Tierleben« Band 23. Volksausgabe. Guttenberg Wien. Pod znamenjem Brehm.
- 4) »Die mitteleuropäischen Südwasserfische«. Dr. E. Bade Berlin. Hermann Walter's Verlagsbuchhandlung 1901. Pod znamenjem Dr. B.

- 5) »Archiv für Hydrobiologie« Dr. A. Thienemann Suppl. Band X. Heft 1. Fischereiwesen Russlands. William F. Douglas, Stuttgart 1930. Pod znamenjem D.
- 6) »Naša pomorska i ribarska terminologija na Jadranu« Dr. P. Skok. Biblioteka Jadranske Straže. Split 1923. Pod znamenjem Skok.
- 7) »Ribe v slovenskih vodah« Dr. A. Munda. Izdanje Slovenskega ribarskega društva 1926. Pod znamenjem M.
- 8) Pletešnik, pod znamenjem Plet., Erjavec pod znamenjem Erj. in razno.

Ako hočemo kritično presojati nabrana imena, primerjati nam je najprej enaka ali slična imena,* ki so razširjena po celem prostoru Evrope, v območju Sredozemskega in Balto-severnega morja z vsemi velikimi rekami Rusije in Nemčije vobče. Brez težave dobimo karakteristična imena: mrena, menék, krap, karas, jegulja — ogor, linj, ki so skupna grščini, latinščini, germanščini in slovanščini.

Najbolj razširjeno in značilno ime je mrena, mirnica, Maräne, muraena, *μύρανα*, ki zavzema ves evropejski prostor.

Mrena v različnih oblikah odgovarja različnim ribam. Marina, mrina, murina, mrena, Muraena Helena; mrena, mrenka, mrenica, Barbus fluviatilis; moranec, Pachychion pictus, mirnica, mrena, mrenac, mrenčič, mrenič, Gobio fluviatilis, — Gobio gobio; mrena, mrenica, mrenič, mrenčé, Barbus petenyi; mrenica, mrenka, Gobitis taennia; mrenič, Barbus caninus; muranka, Coregonus muraena. Mrenič je v Blejskem jezeru, moranec v Ohridskem. Miklošič ima besedo mreno pod moruna za splošno slovansko, ruska oblika je myrón, murena. Beseda je prešla v rumunščino morun, mreine in v madjarščino marna. Brez vsakega razloga Miklošič trdi, da je beseda, menda radi različne oblike izposojena iz latinščine v raznih dobah. Pomena ne ve pojasniti. Iz latinščine in grščine pa pomena ni dobiti, ampak le iz slovanščine. V nemščini je Muräne, Marinen, Marenchen za Coregonus Marena. Iz grščine spada sem myros, smyros, Myrus vulgaris, vrsta morske jegulje, hrvatski gruj.

Najčistejše je ohranjeno prvotno ime v besedi mirnica na srbskih tleh v zbirki Stojičevića, ki kaže očitno temeljno deblo mir t. j. loses Gestein, Steinschutt, torej ribica, ki živi po kamnitih, peščenih

* Pri primerjanju in tolmačenju imen so mi v glavnem služili sledeči slovarji: Miklošič: »Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen« (Mikl.) — Berneker: »Slavisches etym. Wörterbuch« (Bern.) — Kluge: »Etym. Wörterbuch der deutschen Sprache« (Kluge) — Schmeller: »Etymologisches Wörterbuch der bairischen Sprache« (Schmeller) — Falk-Torp: »Norwegisch-dänisches etym. Wörterbuch« — Malcolm-MacLennan: »Etymological dictionary of the gaelic language« — Walde: »Lateinisches etym. Wörterbuch« (Walde) — Kreusler: »Lateinisch-deutsches Hand-Wörterbuch« — Meyer-Lübke: »Eomanisches etym. Wörterbuch« — Pirona »Vocabolario friulano« — Boisacq: »Dictionnaire étymologique de la langue grecque« (Boisacq) — Schmidt: »Griechisch-deutsches Handwörterbuch« — Simonyi: »Magyar szótár« — Mankási: »Arja és kaukázusi elemek« — Karadjic: »Srpski riječnik« — Pleteršnikov slovar in dr.

strugah. Prirodoslovci dr. Bade, Brehm in Kišpatič opisujejo vse gori navedene ribe pod deblom mir, mar, mor, mur, da žive v strugah s prodnatim dnom, med katerim je pesek in večje kamenje, ki služi za skrivališče; v pesku in blatu si iščejo živež. Dobimo torej temeljni pojem le še v slovenščini ohranjeni besedi *mir*, ki se javlja tudi v celi vrsti generičnih, posebno rastlinskih, krajevnih in rečnih imenih, s prehodi v *mor*, *mur*. Posebno značilna so imena za rastline, ki rastejo na grušču besede, ki prihajajo iz debla *mir*: *mirika*, *Heidekraut*, *Ernica carnea*, *míralica*, *Rhamnus rupestris*, *moravka*, *muravka*, *Arnica montana*, *murava*, *Tragopogon pratensis*, *morava*, *murava*, temno zelena trava, ki raste okoli hiš ali po natrti zemlji, ruski *murava*, *saftiges Wiesengras*, *Rasen*, *mur̂*, *Wiesengras* *mar̂* *Gänsefuss*. *Muravčič*, drobna trava visoko v Alpah, ki raste po črni prsti med nasutim peskom.

Sem bi štel tudi grški *μυρίση* *Tamarica*.

Enako značilni sta živalski imeni: *mirnik*, *Steinschmätzer*, *Saxicola Oenanthe*, ime od tega, ker se skriva in gnezdi med mirom, *mirnik* ali prešiček *Oniscus murarius*, *Mauerassel*, ki živi po vlažni zemlji med mirom.

Poleg teh imen pa so široko po celi Evropi v goratih krajih za kamenite obore razširjene besede z deblom *mir*, *mar*, *mor*, *mur*: *Mirnik*, pašnik pod Travnikom v skupini *Mangrta*. *Mirnik* nad *Možnico* na *Bovškem*, *Mirnik* na *Ostrniku* na *Koroškem*, *Mirnik* v kotu *Boh.* jezera, pomeni povsod gorski pašnik posut s kamenjem — *mirom*. *Mirna*, oborno ime v *Kamnah*. *Mirnica* nad *Žabčem* pri *Tolminu*, *Mirnica* v občini *Sušak* *Sansego* na *Dalmatinskih otokih*, *Merišče*, kup kamenja v občini *Lokavec* v *Vipavski dolini*, *Merišče* na *Krasu*, *Mirine* na otoku *Čresu*, *Mirišče* pri *Sv. Luciji*, *Mirišče* na otoku *Ilovka*, občina *Veliki Lošin*. »Pod *Mirjem*« v vasi *Vrsno* in *Mirno Brdo* pod *Krnom*, *Mirje* pri *Ljubljani* za razpadlo rimsko zidovje. *Merjak*, *Maran*, *Meran* pri *Tricessimo* v *Furlaniji*, *Maurach*, kameniti travnik pri *Kalsu* na *Tirolskem*.

Imena *re k*, ki prihajajo od *mir t. j. vode*, ki so prodnate. *Mirna*, pritok *Krke* na *Dolenjskem*, *Morava*, *srbska*, *češka* in *ruska*, ta se izteka v jezero *Ilmen*. *Morača*, ki se izteka v *Skadrsko jezero*, *Moriš*, *madjarsko* *Maros*, pritok *Tise*, *Mura*, *Murica* (*Mürz*) na *Štajerskem*, *Mura*, reka na *Hrvatskem* (*Vuk*).

Imena *gor* *Mernigkopf* v skupini *Ankogel*, *Marboden* v skupini *Dachsteina*, *Morež* 2261 m nad *Loško steno*, *Schuttkegel*. Jako pomembno je isto ime *Morež* za prodnati holmec, na katerem je bila že l. 921. sezidana prva cerkev v dolini *Felle* nad sedanjo *Chiusaforte*. *Morizna*, orjaški prodovi nad *Sočo* pri *Trnovem*. *Monte Mariana* — *Amariana* 980 m nad *Tilmentom*. *Col Mer* 1941 m pri *Marmoladi*, *Merano*, kameinita ledina pri *Civetta*.

Imena *krajev* in *vasi*. *Miren* pri *Gorici*, *Mirnig*, vas na *Koroškem*, *Mernig* na *Bavarskem*, *Meran*, mesto na južnem *Tirolskem*, *Merišče* pri *Bujah* v *Istri*. *Morava*, vas pri *Žužemberku*, *Morave*, nemško *Mrauen* na *Koroškem*, *Moravče*, *Morje*, nemško *Mauerbach* na *Štajer-*

skem, Moriaccio pri Tricessimo na Furlanskem, Murave. vas pri Kranju, etc. etc.

Poleg tega imamo celo vrsto imen iz grško in latinske dobe: Myrina na otoku Lesbos, Maris, Margus, Morea. Lej Täuber Gebirgsnamenforschung, cela zbirka besedi, ki spadajo v to skupino.

Slovenskemu mir oziroma mura odgovarja v srbsčini generično ime mura za blato, Lehm, luteum, rusko marš pyramidenförmiger Steinhau- fen, ladinski mura in mara, oboje Steinhauften. Pleteršnik ima mura za nasutino zdrobljenega kamenja ter k temu primerja koroško-nemško Murre, italijansko mora v pomenu Steingerölle. V slovenskih planinah ločijo mir in mura po pomenu tako, da je mir suho, zdrobljeno kamenje apnenca, mura je pa razsulo kamenje, temne barve škrljnika ali enakih hribin, katere je voda nasula.

Ker je beseda mir izredne važnosti, naj navedem tudi na kratko tolmačenje filologov. Miklošič ima pod mur za slovensko mir napačno drugoten pomen, Einfriedung, za mirišče, Ruine, za srbsko-hrvatsko ima mir, Mauer ter dostavlja, da so vse te besede vzete iz latinskega murus. Alpinist in filolog Tauber vendar priznava, da filologi precej tavajo pri razlagi latinske besede murus in ne vedo za pravo deblo in pomen. Slovenske besede mir ni pisati, kakor jo piše Berneker z navadnim i, marveč je v deblu temen samoglasnik ter bi se beseda morala pisati myr.

Berneker ima za mir, Mauer, mirina, Ruine, za slovensko mir pa Mauer ohne Mörtel, mirišče, Ruine, mirje, altes Mauerwerk. Navaja glagol miriti za mauern, v rabi v rezijanščini. Večina slovanskih jezikov ima obliko mur. Berneker izvaja mir iz latinskega murus namesto obratno, ostale besede na mur pa iz nemškega Mauer.

Oba slovenska filologa pa sta na napačni poti. Gorenja ribja imena mirnica, mrena, kakor tudi rastlinska imena mirika, živalska mirnik, generična mir za loses Gestein, jasno kažejo, da je podlaga vsem evropskim besedam mir, mar, mor, mur, praslovenski »myr«.* Nedvojno pa izhaja nemško Mauer fonetično iz latinskega murus. Kakor so Germani, ko so prihajali v Evropo poznali le lesene hišice, tako so od Latincev, ko so zasegli že precej polatinjeno rensko dolino prevzeli poleg drugih besedi za zgradbo tudi murus, Mauer. Ako bi bili Slovenci prišli šele v VII. stoletju po Kr. na sedanja mesta, ne bi mogli več naleteti na latinsko ime murus, ker so Latinci že davno izginili. Latinci bi mejili le na Slovence, ravno ti pa ločijo mir za loses Gestein in zid, Mauer, zgrajen z malto. Slovenci za slučaj, da bi prišli res v VII. stoletju, torej niso mogli prevzeti svoj »mir« iz »murus«, ako pa se vzame latin- sko podlago, morali so že stari Slovenci biti sosedi Latincev.

Romanist Bartoli (Arch. XXX), ko navaja ime Mirina na otoku Čresu v pomenu Ruine, trdi, da je beseda iz latinskega murus, a dostavlja, da je to čudna in edina izjema, da bi iz rimskega nastal srbohrvatski i. Tudi Bartoli ne slutí, da ima mir svoj poseben pomen,

* Rabim večkrat slovenski za vseslovenski.

da je samoglasnik zamolkli y in da le-ta prihaja iz slovenske podlage v rimski u.

Walde trdi, da je murus iz starolatinskega moiros ter tolmači besedo po germanski koreniki mere, Grenzpfahl, očitno golo ugibanje.

Italijanski slovar Rigutinija navaja za mora: ein Haufen Steine oder Reisig ter besedo nanaša na baskiško morua, kup kamenja. Mariccio razlaga za Steinmauer.

Dr. Carlo Battisti, »Studii« navaja, da je beseda »marra« razširjena od reke Piave v Furlaniji pa do Wallisa v Švici, v Italiji sega do Evganjih hribov. Seveda ima Battisti besedo »mora« in »mara« za predromansko, ne arijsko. Slovenske besede mir in izvedenke ne pozna.

Mayr Lübecke navaja pod domnevno predrimnsko besedo marra, Geröll, Bergbach, ladinsko mara, marena, Steinhafen, sodi po končnici »ena« na keltski izvor ter loči besedo od bavarskega mure. Med drugim navaja tudi triestinsko marona za Schuttsumpfige Stelle am Abhang, (slovenska mura). Prvotnega temeljnega pomena slovenske besede mir tudi on ne pozna.

Kluge ima Mauer, staronem. mura, izposojeno iz lat. murus, kakor je iz latinščine Ziegel, Fenster, Pforte, Pfosten, Pfeiler, Speicher, Wall.

Malcolm-Maclennan ima za irsko mur, zid, nasip iz latinskega murus.

Schneller »Beiträge zur Ortsnamenkunde« Tirols, ki je eden prvih obdelal tirolske dialekte ima besedo »mara« za staro retiško v pomenu Stein = Schutthalde, bavarski Muer, muhre. Za ladinski navaja še posebej marocchi, wild durcheinander liegendes Gestein, prav slovenski mirnik, dočim je mura kamenje in zemlja, katero nanašajo hudourniki.

Schmeller bavar. slovar razlaga nemško besedo mur kot pesek in skrušeno kamenje, ki se navali z vrhov ter loči trockene Mur = slovenski mir in nasse Mur, t. j. slovenska mura. V alemanski Švici se nanaja Murbruch, sem spada tudi beseda Moräne, groblje ob ledenikih. Značilno je, da ima bavarski dialekt tudi glagol mürren, merren za streti. V slovenščini imamo glagol miriti, v rezijanščini toliko kot zidati. Temeljni pojem pa je ohranjen v grškem glagolu maraino (Boisacq) k k sanskritizmu mrnati, brechen in mritiyati istega pomena. Ladinščina pozna zmarona, toliko kot raztreti, sem spada slovensko mrva, t. j. strto seno in nemško mürbe, prhko.

Pri tem bogastvu besedi in oblik se razume različno tolmačenje filologov, če še tako navidezno učeno, le, da romanisti in germanisti puščajo popolnoma ob strani slovenske alpinske besede in menda zanje tudi ne vedo. Kdor je slovenske besede v različnih formah ugotovil, takoj spozna, da germanisti in romanisti ne poznajo pravega pomena teh, le fonetično tolmačenih besedi. Skoraj bi trdil, da niti eden vseh razlagateljev besede »mara, mura, mor« ni na licu mesta morfologično in geologično ugotovil pomena, morda Täuber, a brez znanja slovenščine in poznanja naših krajev.

Ta filologična ekskurzija se mi je zdela potrebna, da pokažem posebno velik pomen enotnega ribjega imena mrena, mirnica za indo-

slovensko* skupino cele Evrope. Geologični mir, ribje ime mirnica, rastlinsko mirika, živalsko mirnik poveže enotno praslovensko skupino najbogatejše skupine ene besede.

Še evidentnejša za to skupino je beseda *menek*, *menič*, *menjek*, splošno slovansko za Lota vulgaris, menkiček, hrvatski manjić, poljski miętuś, madj. meny hal, Cottus gobbio, nemški Mienek, Münne, Möne, Leuciscus cephalus, francoski meunier, kar sicer pomeni mizarja, pa je očitno pokvarjenka iz nemškega Miene. Latinski Maena vulgaris, laški menola, furlanski menule. Menkovec, Muraena Helena. Mikl. ima besedo za splošno slovansko pod »mīnī«, v letiščini menke. Boisacq, grški etym. slovar ima *μῆνις*, *mainis* za malo ribico, Gadus lota ter besedo pravilno nanaša na slovensko mīnī. Kluge ima ad Münne na spodnjem Renu Moen, na srednjem Miene in Mülbe, angl. mimow, predgermanski meneva k slov. mīnī. Vsa besedna skupina se da pojasniti le iz slovenskega mīnij, latinski minor, nemški minder, grški minos, torej majčkena riba.

Karp, Karpfen, Cyprinus carpio. K temu karpoč, Tinca, nemški Schleie. Mikl. ima pod korp besedo karp za splošno slovansko, srbski krap, ruski korop, a tudi karp, v litavščini karpa, v albanščini in rumunščini krap. Walde etym. latinski slovar ima carpa ter dostavlja, da je beseda prišla od severa, dočim ima Mikl. besedo karp temnega izvora. Berneker drži, da je latinska beseda iz germanščine, mogoče pa tudi obratno. Nanaša pomen na korpav, grapav, toliko, kakor rauh, rissig. Meyer-Lübke drži besedo za prearijsko. Boisacq navaja kyprinos na deblo karp. Kluge sicer ni gotov, ali je beseda germanska, vendar trdi, da latinska beseda prihaja iz germanščine. Značilno je, da madjarščina, ki ima skoraj vsa ribja imena iz slovanščine, ravno za besedo karp nima enakega izraza, ampak ponty, potyka, tudi Munkácsi, etym. slovar kavkaščine pozna le te besede. Beseda bi torej ne prihajala od daljnega vzhoda, a je omejena na evropejsko ozemlje. Čudno je tudi, da bi Latinci ne imeli lastne besede, ker je karp razširjen po celi južni Evropi ter spada med ribe, ki se goje in so se gojile po ribnikih. Jezikovno razlago dobimo le iz slovenskega debela v besedi karp, karpa, Schneeschuh, grški carpis, t. j. opanke iz togega usnja, očitno k temelju krp, starr, steif.

Jegulja, Anguilla vulgaris, angulja, ugor, ogor, ogorec, ogorček, ogorčica, ogor, jagulja, Conger vulgaris, ugor (grui). Mikl. ima besedo od debela ong, onger, agulja za splošno slovansko. Lit. ungoris, madj. angolna, nem. Aal, grško engelis. Oblika angulja naj bi bila izposojena iz latinskega. Kluge ima nemški Aal za izključno germanski. Walde ima ad anguis Schlange k slovenskemu vož, grški enhis, ἔγγυς.

* Pišem indoslovensko, ker je indoevropsko in indogermansko očitno napačno, ker je v Evropi še drugih nearijskih jezikov, indogermansko je pa utemeljeno, ker je germanski oddelek najšibkejši in po Feistu močno mešan z nearijskimi elementi. V bistvu imamo le dve pancgi enega jezika, t. j. indijski in slovanski.

Ugor — jegulja, anguilla — enhelys kažejo na križanje in sestavo dveh debel: ong, vezati in egh, bosti (igla, jež).

Conger, lat. po Plavtu, Meeraal nima samostojnega pomena, smatram pa to besedo za izkvarjenko iz ongor. Po mnenju prof. Skoka je iz besede Conger potom južne italijanščine dalmatinski gruj. V furlanščini je grongo.

Ogrica, vogrica istega debela, kakor ogor za Abramis vimba, nemško Zärthe nima izven jugoslovanščine nobene zveze.

Prof. Skok navaja besedo okoli Zadra in Brača ogrc, ki mu je povsem temna, za vrsto polža. Očitno, da ne pozna slovenske besede ogrc, Made, Engerling, t. j. zvijajoči se črv, istega debela kakor ogor. To ime v obliki vogršček se nahaja tudi za vijugasti potok na Primorskem, in sicer dvakrat, enkrat kot pritok Vipave in enkrat pritok Soče.

V slovensko-grško-latinsko skupino — gre linj, Tinca vulgaris, grški (Schmidt), Lineus, eine Art Fisch, lat. Tinca, ki jo Walde nanaša na slovenski tinj, Schlamm, k temu tineo Holzwurm. Hirt, »die Indogermanen« sem stavlja nemški Schleie = linj.

Kit, grški letos, smatra Boisacq kot osamljeno besedo v pomenu neke orjaške živali, pošasti, očitno iz kakega severnega jezika, kajti Grki živali niso poznali, marveč so le prejeli ime očitno iz severa nad Črnim morjem, kamor so zahajali po trgovini.

Keta je sicer ime za vrsto lososa v Amurju, vendar beseda tam ni slovanska, Kyta, Strauss je po Bern. splošno slovanska beseda in je prešla tudi v madjarščino, kita, čop in rumunski chiti, kititi. Ni pa dobiti pomenske zveze z živaljo kitom.

Zanimiva pa je pomenska zveza grške besede *κητος* in *φάλλαινα* = latinski balaena. Grška beseda pomeni nekaj oblega, velikega. Walde izključuje, da je latinska beseda balaena vzeta iz grščine, ampak trdi, da mora biti iz kakega balkanskega jezika. Pač se moti. Latinska beseda je očitno iz grške, grška pa bo iz kakega severnega jezika.

Izključiti je torej, da bi beseda kit prišla od grškega, ampak so nasprotno Grki obe besedi ketos in fallaina sprejeli iz severa.

Bolen, slovenski in češki, Aspius rapax, poljski Barbus fluviatilis kaže na latinski balaena, grški fallaina, katero Boisacq nanaša na phallos, masse arrondie, t. j. debelo gmoto. Walde pa besedo nanaša na Wells, litavsko kalis. Bolen stavljam na deblo bol, k ruskemu bolšój, velik. Dobimo to besedo tudi v slovenski nomenklaturi; navpična, stebro podobna skala nad Bohinjskim jezerom se imenuje Bolec. Sem spada tudi beseda bolvan, veliki skalnati steber.

Klen, Leuciscus alburnus = Alburnus lucidus, Rohrkarpfen, Leuciscus dobula = Squalius Cephalus je hrv. in slov. klen, slov. tudi klenec, kljanc, rum. klean, v Ohridskem in Prespanskem jezeru klen, Squalius cavedanus. Squalius Leuciscus po Kišp. je klenič. Grški (Schmidt) glanis, Art Wels, ki gre vzporedno h glinos, Ulmus campestris k slov. klen, Acer campestris, maklen. Walde ima besedo squalus, squalio starren, squalius rauh, k nemškemu Wall in Wels ter staro prusko kalis. Vendar je težko vezati besedo squalius s klen. Pač pa utegne biti nemško Kühling za Squalius cephalus, slov. klin.

Največ stikov imajo slovenska in nemška ribja imena. Slovan-sko-germansko nižavje se razteza od Urala do Rokavskega preliva, prepleteno je z vodotečinami, bogate vsakovrstnih rib. Geologi trdijo, da so severnonemške reke: Visla, Odra in Laba iztekale skupno v Severno morje tako, da je bila Visla in Odra porinjena v Labo. Iz tega pa je tudi očitno, da morajo biti ribe severnih voda precej iste vrste in istih imen.

Po mnenju nemškega filologa Klugeja in italijanskega paleontologa Dott. Giuseppe Sergi-ja so imena rib in rastlin talna, vezana na tla, »bodenständig«. Za starejšo, predzgodovinsko dobo nimamo najmanjše opore za prehajanje plemen po velikem nemškoslovanskem nižavju in tudi ne nobene domneve za izmenjavanje blaga. V nemško-slovenskih ribjih imenih moramo torej ločiti besede, ki so očitno prešle iz ruščine in one, ki nimajo tega porekla. Besede, ki so se prenesle iz ruščine kažejo več ali manj na precej tesno pomorsko zvezo in trgovino med germanskimi in slovenskimi plemeni že izpred zgodovinske dobe, o kateri imamo vesti od takozvanega preseljevanja narodov do poznejšega srednjega veka. Skandinavske pripovedke nam vedo mnogo povedati o dotikih z Rusko, zgodovinske vesti imamo za veliko pomorsko slovansko trgovišče Vineta in pomorsko tolovajstvo Slovenov po Baltiškem morju v XII. stoletju, Hansa na Nemškem, hanseatska Novgorod in Pskov na Ruskem kaže na urejeno trgovinsko pomorsko zvezo. Velike ribe jesetra in losos okusnega mesa in soljenih iker so gotovo tvorile trgovsko blago od nekdaj.

Očitno iz ruskega je sterlet, Störl, Stierl, Acipenser ruthenus za rusko sterljad — i, riba, ki živi le v ruskih vodah in v Donavi. Hrvatsko srbsko ime je kečiga, keča, čiga, madj. kezsege, keszteg, kesceg, beseda, ki se nahaja tudi v kavkaških narečjih. To tuje ime naj bi bilo v Podunavje zaneseno od turanskih plemen.

Sporno je ime Stör, hrv. srbsko jesetra, jeseter, rusko osjotr, Acipenser sturio. Riba živi v Atlantskem oceanu, Sredozemskem, Severnem in Baltiškem morju ter v nemških rekah od Rena do Visle. Mikl. navaja osjotr, beseda, ki je v srbščini, poljščini in ruščini, v rumunščini isetru, lit. ersketras, asestras ter dostavlja, da utegne biti beseda sorodna z nemškim Stör. Bern. ad eseter opaža, da je izvor besede temen, nejasno razmerje z nemškim Stör in litavskim esketras. Kluge ima za Stör staro nemško sturo kot zapadno germansko ime, ki je prešlo v romanščino. Debla pa ne pojasni. Latinščina in grščina tudi ne poznata tega debla. Iljinski, »Slavija« II, 257 nanaša prvi del besede na os, oster, drugi del bi naj imel samostojen pomen. Temu bi odgovarjala razlaga Waldeja za acipenser, aci, ki se nanaša na acer, dočim je drugi del, penser nerazložljiv. Miklošičeva ostrjača poleg osjotr pa menda najboljše pojasni temeljni pojem in podaja tudi zvezo z nemško besedo Stör. Čudno je, da romanščina nima svoje besede, ampak je isto prevzela iz nemščine, storione, esturgeon, dasi je jeseter znana riba tudi Atlantskega in Sredozemskega morja.

V to skupino gre rus. kosterá, kosterj, Acipenser Güldenstaedti in kostrica, kostrá, kostrik, srbski kostrež, kostreb, kostreba, Perca

fluviatilis, Fluss, Kaulbarsch. Vzporedno pa rusko gusterá, Zärthe, nemški Güster, Blicca bjoerkna, Sandblicke, švedski Blecken, holandsko Blick. Mikl. gušter, kušcer, Eidechse, kasubški gušcer za Stör, slovenski guščera za Plötze, Leuciscus rutilus. Po Mikl. je kostra, kostreba splošno slovanska beseda. Slovenski kostreba, Borstenhirse, Echynochlea crus galli, rus. kostérj. Trespe in kostjór pa je Achel, Fischgräte. Češki kostrec, Steissbein, rus. kostryka, Brennessel, rumunsko kostrej, wilder Hafer, kostrež, Kaulbarsch. Bern. skuša združiti vse te izraze pod kostr, spitz, struppig, kar slovensko odgovarja kuštrav. Vendar je ruski kastjói in slovensko štajerski koster za Holz — Scheiterhaufen težko spraviti v skupen pojem. Ime kosterá prihaja od ostrih lusk, guštera, gušcer pa po obliki.

Ljošč, Abramis brama, Blei, Brachsen, Lesch, Klesch, poljsko leszcz in leszczolusk, srbski lešak. Nemahilus = Cobitis barbatula, Schmerle. Bern. besedo pozna za rusko in poljsko ter mu je temnega pomena. Po ruščini léščadj, Steinplatte bi odgovarjalo nemško ime Plieten, Platteisel, torej ploska riba, k slovenskemu leščec, Wanze, laščec, Zecke, lešča, Wachsmotte, vse ploščate živali. Sem bi stavil tudi lošec, Rhinanthus po ploščnatem plodu.

Rusko bjorš, Ziegelbarsch, ostrjaček, kleiner Barsch, Perca fluviatilis, Persing, Bürstling, Barschig, Bärschling, Bars, Bors, Persch, ostrež, slov. peršelj.

Kaulbarsch, Acerina cernua, Birschling, Bürschling, rusko jorš Kegel = Goldbarsch, Roter, Sturmbarsch. Ruska beseda pomeni zakačeni žebelj, Bern ad ež...

Lucioperca volgensis, rus. beršik. Kluge razlaga Barsch ahd. bersich, k deblu bors, borste.

Lucioperca sandra, rusko berševik, Sandbarsch, Sander, madj. fogas, dan. Sandard, poljsko sendazs, češko sandat, rusko sudak. Riba se je naselila iz južnega ruskega v severovzhodno srednjo Evropo. Slovenski je za to smuč, smoj, beseda sandra, ki ima v poljščini nazal, utegne iti na rusko sudak. Kišp. str. 317 ima condra za Chondrostoma nasus.

Zärthe, Abramis vimba, Sindel, rusko syrtj, syrók, taránj, madj. zerta, durda, slov. vogrica. Dr. Bade besedo razlaga iz adj. zart, baje, ker ima ta riba jako mehko meso. Vendar riba prebiva v severnih vodah ter bo beseda Zärthe pač iz rus. syrt.

Zoppe, Zuppe, Zope, Zupe, Abramis ballerus, ruski sinjéc, sintepá, sopá, sopulja, sopunja, sopún. Ruska beseda gre očitno tudi k Abramis sapa, ruski sapa, nemški Sobel, Kanov, Scheibenpleinzen, madj. szap za Leuciscus rutilus. Ta riba spada v obvodje Črnega morja. Zuppe in Zerthe ima dr. Bade tudi za Chondrostoma nasus, ruski in slovenski podust, madj. paducz. Ribje ime bo pač po obliki stisnjenega telesa.

Besede so očitno zamenjane, Zärthe gre k ruskemu syrtj Abramis vimba, Zuppe, Zoppe in Abramis Sapa k ruskemu sopá, Sindel k ruski besedi sinjéc, Abramis ballerus, dokaz, da so besede izposojene.

Elze, Leuciscus Idus, splošno Aland in Elte, Elten, Leuciscus cephalus, splošno Döbel, gre k ruskemu jeléc. Dočim Else, Aelse, Elzer,

Elf gre k *Alosa vulgaris*, ker riba spada v zapadno evropejske vode in Sredozemsko morje.

Stint, *Osmerus eperlanus*, poljsko stinka, kasubski stint, lit. stinta, ruski snjetók, slov. snetec. Dr. Bade ima za ruski snjetka, korjuška ter nemško besedo izvaja iz stinken, Stinkfisch, tudi snet — i, je slično Faulbrand. Mikl. to ribje ime navaja brez pojasnila, očitno pa gre k snet, sneti.

Schippstör, *Acipenser Schypa*, Dick, Tück, madj. tok. Douglas ima Schiep, ruski šip, šip je ruski Stachel, grosse scharfe Fischechuppe, od česar je tudi ribje ime.

Raapfen, *Aspius Rapax*, Rape, Rappe, Salat, lit. salatis, slov. bolen. K temu gre *Aspro vulgaris*, nemški Ströber, Zingel, Reppfäsch, madj. repa-hal (hal = riba), rum. rippa. *Coregonus albula*, kleine Maräne, rus. rjápuška, rjápuha, polj. muranka, Mikl. ad rempy Schwanz.

Scherg, Scherk, Schirk, Schirkl, Schörgel, *Acipenser stelattus*, madj. söreg, rus. sevrjuga, sevrjuk -a, Rapfen, *Aspius rapax*, rus. šéreh, šerespér, soroga, plotvá, *Leuciscus rutilus*. Munkácsi ima söreg za turansko-kavkaško besedo ter primerja k temu tudi ruski syrok, Zärthe.

Lachs, *Salmo salar*, nordijski laks je po Klugeju pragermansko ime k litavskemu lasziszá, ruski losósj, sjomga. Mikl. ima besedo za severnoslovansko brez vsake razlage, v madj. loszos, laszas.

Walde drži salmo in salar za keltski besedi v pomenu saliva — slina, k nemškemu Schleie. Tudi Kluge nanaša Salm na lat.-kelt. salmo, vendar pristavlja, da besede v keltsčini še niso našli. Ruski losósj gre očitno k glagolu losnjet, glänzen, losá, Heller Streifen, losy, glatt vom Wasser.

Ako besede, navedene do tu kažejo na zvezo ruskega in nemškega, oziroma, da dobimo za nemške besede predvsem rusko podlago, pa je tudi jako pogosta zveza in dotika splošno slovanskih in nemških imen.

Aesche, Asch, Aeschen, *Thymallus vulgaris*, slov. lipanj; Aesche, poleg Zärthe in Zuppe za *Chondrostoma nasus* rus. in slov. podust; Aesche za Barbe, *Barbus fluviatilis*, splošno slovensko mrena — gredo očitno k besedi je z, ježevka, jezevka, jaz, jazovac, rus. jazj. *Idus melanothus* ali *Leuciscus Idus* ali *Leuciscus jeses* — nemški poleg splošnega Aland — Göse, Gesenitz, Jese, Geise. Tudi Aessling poleg splošnega Zärthe za *Abramis vimba* in Geiserze, Blicka björkna, splošno Güster, slovanski androga, gre sem. Mikl. ima ad jonzva, jenzva, poljsko jazwica, *Gasterosteus aculeatus*, rus. koljuška, Stichling. Cela skupina gre k ežj, igel, ježa, ježiti se. Berneker navaja eždžj za *Acerina cernua*, Kaulbarsch, tudi češki in poljski, litavski ežagys, pruski asegis. Le sem spada dblo egh. dočim h gorenjim ribam gre pomen jeziti se, zaježiti se, stauen. Bern. ima ad jezero tudi lat. esars, Mühlstaung, ki kaže temeljni pojem jeziti, stauen. Jez — Aesche je torej Staufisch, dočim jezevka riba, ki se drži pod jezovi. Plet. ima sicer le jezevka za Aland in jez za *Leuciscus jeses* in *Idus melanothus*, v prvi besedi pa je očitno zamenjan ž s pravilnim z.

Kluge nanaša Asche, Aesche po sivi barvi k Asche, pepel, pač ugibaje.

Blicke, Blecke, Maiblecke, *Aspius alburnus* ali *alburnus leuciscus*, splošno Ukelei; Sand = Grasblecke, Blicca bjoerkna, splošno Güster; Alandblecke, *Aspius*, *Alburnus bipunctatis* — gre očitno k slovenskim imenom belka, belica, bjela, bjelič, bjelavica, *Alburnus* — *Leucaspis* in Smaris. Tudi nemško ime Weissling za *Aspius alburnus* kaže na prevod belica. Štel bi sem tudi Blei, Blay, Abramis brama ter Blaufelchen, Balchen, *Coregonus Wartmani*. Zamenjavanje sličnih imen in sličnih rib na Blecke, Ukelei, Lauben, Balchen, Felchen, Renke očitno kaže, da so nemška imena prenešena ali potvorjena iz slovenščine. Zmešnjava pomenov Blicke, Bläcke, Laube, Ukelei kaže jasno na izposojenke belka, Luben in Ukleja.

Ukelei, Ukelein, Ukelei, *Aspius alburnus*, poleg Blecke, Weissling, Laube; Auklege, *Aspius bipunctatus*, poleg Sandblecke, Laube ima za podlago slovansko uklija, ukljeva, rus. poljski ukleja, *Aspius alburnus*. Morda gre sem tudi ugljevka, *Chondrostoma nasus*. Slovenske besede klej, kleja, klejca, ribe v Krki, klejiti, rus. ulejitj, uklejka, festgeleimter Gegenstand dajejo pomen ribjim imenom. Mikl. ad ukleja, *Cyprinus alburnus* navaja ruska, poljska, kašubska, slovaška in češka enaka imena brez vsakega pojasnila.

Laube, Laugne, Telestes Agassizzi, splošno Strömer; Laube, Laugeli, Donaulaube, Seelaube, *Aspius alburnus*, splošno Ukelein; Laube, Steinlaube za *Aspius bipunctatus*, splošno Alandblecke gre k hrvatskemu luben, lubin, lubanj, Labrax lupus, u daje v bavarščini au, podloga je deblo lub po oblem, podolgastem telesu.

Kap, kapelj, kapič, Cottus gobio, Groppe, Koppe, Kaulkopf, Kaulquappe, Kühl = Keuling. Lota — lota, Quappe, Alquappe, Welsquappe, slov. Menek, Kluge navaja Koppe, Kuppe, šele za pozno nemško Kaul = Kugel = Keule. Quappe pa je prišlo iz nizozemskega ter stavlja besedo k pruskemu gabavo, kröte. Slov. kap, kapelj lahko služi za podlago nemškemu Kappe, je pa lahko tudi izprijenka iz Quappe, ker je slovenska beseda osamljena; hrv. serb. peš, glavič, čep.

Piskor, piškur, *Cobitis fossilis*, nem. Schlammbeisser, Schlamm-pitzger, Schlammpeitzger, Bissgurre, Pintzger, Peissger, madj. csik. slov. čik, činklja. Dr. Bade razlaga besedo Peitzger kot pokvarjeno iz Pfeifler, ker pomeni očitno ribo, ki piska. Tudi rusko čikat pomeni piepen. *Cobitis taenia*, Steinbeisser, Steinpitzger, madj. kövcsik, serb. čikov, *Petromyzon fluviatilis*, slov. piškur, dočim rus. in poljski minoga, ital. fluta, pač že pozno ime.

Platica, *Alburnus bjoerkna* = Blicca bjoerkna, Plattfisch, Plieten, Zobelpleinzen; platnica, Abramis brama, Plieten, Platteisel; platika, platica, platičica, *Alburnus bipunctatis* = *Alburnus alburnus* = *Alburnus brama*, plieten, platika, platičica, platica, platičnica, plačika, Rhodeus amarus, Platteln. Dr. Bade ima besedo Pleinzen iz glagola blinken, ker se sveti. Brehm ima za Abramis bjoerkna, Plieten poleg Blecke, Zoppe, za Abramis ballerus, Pleinzen. Platessa vulgaris, Erj. ploča, Platica, *Leuciscus virgo*, platnica, Mugil chelo.

Plötze, plotica, plotva, tudi ruski plotvá, *Leuciscus rutilus* in *Scardinius erythrophthalmus* = *Leuciscus erythrophthalmus*. Ploščič, Ab-

ramis brama; plotšica, plotica, ploska, ploča, pločka, Alburnus bipunctatus, pločica, plotva, Leuciscus virgo; ruski plastuška, ploča, Pleuronectes plesus, dočim Pleuronectes italicus, plosnatica. Ploščica, plotika, plotica, ploska, plovka, Rhodeus amarus.

Ščuka, po Mikl. splošno slovanska beseda, madj. csuka, rum. štuke, Esox lucius. Nemško poleg Hecht tudi Schmuck, Erj. ima ščukec za Lepidosteus. Walde drži besedo esox za keltsko, jo pa tudi primerja z nemškim Aesche.

Guba ima le Erjavec za Barbus plebeus. V nemškem bi kazalo na to besedo ime Gieben za Abramis bjoerkna = Blicca bjoerkna in Carassius vulgaris, k temu tudi Giebel, Geibel. Za gobbio fluviatilis je rum. give, za Phoxinus laevis nemški Gievchen.

Grba za Barbus plebeus imata Erj. in Munda, Kišp. ima grbić za Pagellus bogoraveo, grb in krp za Umbrina cirrhosa, Kip. Skok izvaja besedo grb in krp iz latinskega corvus.

Mutka, kašubska beseda za stint Osmerus eperlanus, nemško Motcken in Moderlieschen in Mutterlosken za Leucaspis delinatus.

Pomuhelj, slovenski za Dorsch odgovarja po Klugeju za Pomocheln v Lübecku.

Schmeller nanaša ime Orfe, Urf za Leuciscus Idus, splošno Aland za slov. ryba kakor alb za lab, k temu Rotorfe, Idus miniatus in morda Erfle, Leuciscus virgo.

Madjarska — albanska, — romunska — slovanska skupina ima besedo postrv, Salmo fario = Trutta fario, madj. pisztrank, rum. pestric, pestrev, novogrško pestroba, albansko pestrog, rusko pestruška, strvka, pestruga. Postrvica, Trutta lacustris. Mikl. ima besedo za splošno slovansko te rjo stavlja k deblu pls, plštr, bunt.

Grgeč, Acerina cernua, Cobitis fluviatilis in Acerina Schrätzter, madj. görgecse za Foxinus laevis, bo menda slovanska beseda. Vzporredno kakor čik in piškur od čikati, piskati, od glagola grgrati. Slovenski gregorc, Gastherosteus aculeatus, ruski kaljuška, nemški Stichling pa menda ne gre sem.

Glamoči so po Kišpatiću kalužne ribe, Gobide. Gobius niger, glavoč, glamoč, ital. ghiozzo. Slovenski za Cottus gobio je glavač, glavača, glavaček, menkiček, kapelj. Skok vzporredno navaja glavoč in glamoč, vendar dvomi, da bi glamoč mogel izhajati od besede glava. Po obliki sicer ribja glava docela odgovarja besedi. Walde primerja latinski glame, grški glamon, letiški glemas, ki pomeni sluz, kar bi se dalo sicer za silo uporabiti, a jasna slovenska, obliki ribe ustrezajoča imena kažejo, da je glamoč le izkvarjena oblika. Skok tudi glasoslovno ne najde nobenega izhoda.

Clupea alosa = Alosa vulgaris, nemški Alause, Älse, stavlja Skok k dalmatinskim imenom k obla, kubla ter oboje izvaja iz latinskega. Walde ima clupa za malo ribico, italijansko chiappe, dalmatinsko čepa, ter besedo skuša primerjati k nemškemu Laube, Laugen, Lauke. Oštir, Arb. Arch. I, str. 92 pa navaja za Gründling predslovensko kblje,

predalbansko kulba, predkeltsko clopias. Slovenska dalmatinska beseda kubla, kobla bi se torej ne razlagala naravnost iz latinskega clupea, ampak iz predrimskega k̑lb.

Edina beseda, ki prihaja za turanščino v pošte, je srbski in hrvaški kečiga za *Acipanser ruthenus*, madj. ketzega, rum. cega, slov. čiga, keča, kečiga, madj. keszeg za Blicca bjoerkna in madj. kacs — keszeg za *Pelecus cultratus*, slavonsko kesega za — *Abramis ballerus* in hrvaško kesega za *Scardinius erythrophthalmus*.

Munkácsi nanaša besedo keszeg, keczeg, kesze na Vogule, Ostjake in Osete, v obliki käsen, käsag in enako, ki naj bi prešle v madjarsko, v slovanščino, v novogrščino in rumunščino. Turanska beseda velja za *Leuciscus*, *Aspius*, *Idus* in *Scardinius*. Pleteršnik ima besedo čiga tudi v pomenu die Winde, studenec na čigo ali na škripec, čigec, der Kreisel, čigice, die Flaschenzüge der Weber, čigra, Turbine. Tudi lastno ime Čiginj na Tolminskem, nekako zviti svet. Rezijanski čigati, aufpassen in ruske kečiti, die Zähne zeigen, t. j., biti pripravljen za popad. Mikl. ima kečiga, čiga za srbsko in slovensko, kečuga za rumunsko, poljsko czeczuga, novogrško keciga, vse brez pojasnila. Bern. opaža, da je razmerje turanskih in slovanskih besedi nepojasnjeno.

Temu vzporedno gre čik, činklja za *Cobitis fossilis*, madj. csik ter se beseda nanaša na ščinkovca, rusko čikát, piepen, zwitschern. Čik, rusko tudi pljuska. Munkácsi nasprotno drži besedo čik, *Cobitis fossilis* za madjarsko ter posebno poudarja glagol csikaszni, Schlammbeisser fangen, navajaje slične voguljske, ostjaške in tatarske besede.

Madjari so stanovali v davnih časih ob iztoku južnih ruskih rek v Črno in Azovsko morje. Ribolov je moral torej biti poleg nomadskega nabegavanja zanje glavni vir dohodkov in življenja. Radi tega je verjetno, da so prinesli besedo čig in ketsege s seboj. Čudno le, da bi se taka tujka razprostrla do Slovenije, po vsem Balkanu do Grškega. Beseda čik se da stvarno razložiti iz ruščine, radi tega mora veljati tudi domneva, da je beseda prešla iz ruščine med Turance. Tudi skupina čiga, čigra, rezijanski čigati, rusko kečiti in lastno ime Čiginj bi izključevalo izposodo. Ostala bi torej le oblika ketseg kot čisto turanska.

Kratek slovar slovenskih imen nam pokaže, da je poleg bogatih ruskih in slovanskih imen tudi v slovenščini nekaj pristnih, izrazitih in pomembnih ribjih imen.

A n d r o g a, *Scardinius erythrophthalmus*, Blicca — *Abramis bjoerkna*, *Sygnanthus acus agassizzi*. Droga, Salar vulgaris, droga, drožica, *Squalius agassizzi*, mandroga, *Leuciscus rutilus*. Jan — jendroga, *Sygnanthus acus agassizzi*, Blicca bjoerkna. Slovenska droga je Kišpatičeva igla. Droga, igla kaže na podolgasto telo. Miklošič in Bern. nimata razlage.

K á m b a l a, *Pleuronectus*, *Platessa*, *Gobius capito* je iz ruskega, nem. Butte, Sohle k slovenski besedi kamba, polukrog ali zanka, kambáč, posoda s poluobročem za ročaj. Bern. stavlja besedo k nemškemu Kampe, to bi bil lesen obroč, ki se da svinji okoli vratu ter v svrhu takega tolmačenja izključuje grško kambe. No, temeljni pojem slovenske in grške besede je istoveten ter tolmači Mikl. besedo prav kot slovensko.

Tudi je slovensko deblo vsestranskega pomena tako, da je bavarska dialektična beseda očitno vzeta iz slovenskega temelja.

K o m a r č a tolmači prof. Skok na jako umeten način, češ, riba, ki se pokaže »konec marča«, kon — marča ter se nanaša na pesnitev Petra Hektorovića: »Ribanje i ribarske prigodanje«: »Š njimi se hitahu škripine, kolike, I ke se micahu, komarče velike«. Ni mu znano, da beseda velja tudi v slovenščini in pomeni komarča toliko, kot Klumpfuss, komarati, po vseh štirih laziti. Na Bohinjskem pomeni komarča ostrgačo, ostrogačo, na Primorskem ostrv. Komarča bi bila torej riba, ki ima v prednjem delu tršast život.

M i n o g a, Petromyzon fluviatilis — marinus, nemški Lamprette je Erjavec bržkone vzel iz ruskega. Minoga je slična piškurju, Petromyzon fluviatilis in Lota vulgaris, menek ter beseda kaže očitno na podstavo vseslovanske besede menek.

R u s l j a, Abramis vimba kažeta ali na ruso barvo, h kateri gre rusulja, krava ruse barve, rusa, Birkhahn, rdeča mravlja. Tudi ruščina ima rusij za rotblond. Mikl. ima besedo za splošno slovansko, ki je prešla tudi v rumunščino, albanščino ter odgovarja lat. russus in grški *ῥωδιος*. Dr. Bade ima k Abramis vimba tudi ime Russnase kar navaja na nemško besedo Russ, saje, ker je riba po hrbtu črna. Ta znak pa ne pada v oči, marveč nasprotno je riba ob strani in pod repom oranžne barve, torej rusa. Ruslja je torej riba ruse barve.

Nasprotno gre ruska Tinca vulgaris k »ruse« Schnurrbart, ker ima ob gobčku brkici. Z rusko besedo ruslo, Fahrwasser, ruslina, Strömmung ne bo zveze.

S m u g, s m o j, s m u ć, Lucioperca Sandra je riba, ki se nahaja prav pogostoma na vzhodu. Ime pač od smuge, t. j. Strich, riba je marogasta, v Dubrovniku se zove smudut v zvezi z glagolom smoditi, srbsko smuditi.

S o m, Silurus glanis Wels ima Mikl. za splošno slovansko, v litavščini šamas. Ruščina ima sëmga za Salmo salar, Lachs, ter bi besedo nanašal na glagol sëmátj, t. j. brez vzroka sem in tja švigati ter semeniti, hitro, nezvezno govoriti ali stopicati. K temu morda grško *σάουαι*, sich hin und her bewegen. Primerjati pa je tudi rusko *COMEЦъ* hervortretender Balken in Drachstuhl. Rus semátj in grško *σάουαι* bi kazalo na somiče, ki se urno sem in tja premikajo, dočim bi *COMEЦъ* kazal na neotesano tvorbo odraslega somovega telesa.

S u l e c, Salmo lacustris, tudi soláč, ima pač ime po obliki, sulica, der Spiess. Biba se imenuje v slovenščini tudi rot, očitno k rt, toliko kakor bodica, rusko rot, der Rüssel. Sulec bi bila torej riba, ki suje v vodi. Riba je na hrbtu siva, črno-marogasta, plavute ima temne. To bi se morda nanašalo na slovansko sul, der Qualm, suliti, qualmen. Ko pa riba postaja starša, dobiva tako rdečkasto barvo, da dr. Bade navaja poleg besede Huchen tudi ime Rotfisch. Vendar razlagam tudi besedo sul, suliti za paro ali dim, ki se silno suje v zrak. Tudi beseda sul, neke vrste škafa pomeni posodo, ki je proti dnu znatno ožja. Iz tega bavarski Krautsollen, enaka posoda za kislo zelje.

Šarin, *Cobitis barbatula*, nemško Schmerle, gre očitno k šar, šarast, bundgefärbt, šara, die Farbe, šarati, färben, šarec, schwarzgeflecktes Pferd, šarenica, Regenbogenhaut v človeškem zraku. Šariti pomeni poleg barvati tudi okoli stikati. Mikl. ima besedo za splošno slovansko, k temu gre tudi rusko šaran za karp. Glagol šariti v pomenu okoli stikati pozna tudi ruščina. Dr. Bade navaja besedo Scharn za *Silurus glanis*, očitno iz slovenskega šaran. *Serranus cabrilla*, Sägsbarsch gre pa k serra die Säge.

Viza, *Acipenser huso*, Hausen, tudi vizena je pa Mikl. slovenska, češka, poljska in polabska beseda ter je prešla tudi v madjarščino vizahal. Ruščina ima beljuga. Dr. Bade poroča, da riba, ko se potegne iz vode, daje od sebe nek grgrajoč glas. Gre torej k ruskemu vyzg, Gewinsel, vizhat, winseln, slovenski žvižgati. Slovenščina ima k temu tudi vizbec, der Zippammer.

Srbsko-slovensko ime gavčič, gavčica, gavica, tudi grenkač, *Rhodeus amarus*, t. j. smrdeča riba, gre k rastlinskemu imenu gabez ali gavez, *Symphytum officinale* h glagolu gabiti se, ogaven, gaben.

Poleg teh, nekoliko težje umljivih besedi, ki kažejo na samosvojest in globoko starost, pa je cela vrsta lahko razumljivih besedi, kakor igla, glavatica, golčič, jelšnica, kačela, kamenica, kocelj, lipanj, pečenica, pezdirk, pisanec, polzača, slinovec, ševnica, štrkavec, tok, treská, zet.

Slovani iz nemškega niso vzeli skoraj nobenega imena. Nasprotno imajo Nemci cel zaklad besedi iz slovanščine. Kar imajo svojih besedi so težko umljive, često temne tako, da se morajo šteti v predgermanski, nearijski jezik. Saj navaja nemški filolog Feist, da je v germanščini preko 33% nearijskih besedi. Germanisti radi prezirajo to okoliščino in slovanski filologi tega ne upoštevajo. Tako skuša Kluge razlagati vsa nemška ribja imena izključno iz germanščine, trdeč, da je le malo imen iz takozvane indogermanščine.

Barbe, Salm, Alse je očitno iz latinskega *barbus*, salmo in alosa. Da so Germani, posebno Nemci vzeli mnogo latinskih besedi od Rimljanov, je zgodovinsko utemeljeno, ker so zasedli Porenske kraje, ki so bili za časa zasedbe vsaj po mestih polatinjeni. Saj so Bavarci n. pr. prevzeli iz latinskega *vivarium* ter pretvorili besedo v Weiher, dijalektično bajer, kar so bavarski priseljenci zanesli pozneje na Gorenjsko. Gori so navedena gosta imena, ki so vsled živahne plovbe in trgovine med skandinavskimi deželami in severne Ruske, pozneje Hanzo, očitno iz ruščine.

Med germanska imena bi štel Alant, Brassen, oboje pa temno. Jako dvomljivega izvoda so Butte, Döbel, Felchen, Erlitze, Renke, Kliesche. To besedo ima Brehm na str. 231 za *Pleuronectus limanda*, Quappe, Schmerle, Wahlfisch, Hecht Kaul in dr.

Brassen, Brachsen za *Crisophris*, Goldbrasse, *Abramis brama*, Brachsen, *Sargus vulgaris*, Geisbrassen razlaga Kluge iz staronemškega brēhwan, svetiti se.

Butte, Rhombus, ima Kluge za temno, prišlo je v nemški jezik že v novonemščini. Slovenska terminologija lej Kišp. 366 pa pozna

butac, bucat, bucanj, Orthagoriscus mola, Sonnenfisch in buter Galeus cani, Schweinshai.

Besedo Döbel Kluge razlaga kot Pflock, k lit. dupiti, slov. dolbsti, hohlwerden.

Felchen Kluge stavlja k balhe, toliko kot umazano belo, dočim bi besedo stavil k slovenskemu belka. Sicer pa slovenščina dobro pozna besedo baleh — fahle, Farbe, balha, belkasta krava; bolšica, hruška belkaste barve; bavha, bavšica, svetlorjavkasta trava, po njej krajevna imena »Na Bavhi«, Bavha, Bavšica.

Hecht, zapadno germansko besedo Kluge tolmači k Hacken, v francoščini brochet, Spies.

Kaul v besedi Kaulbarsch Kluge stavlja k srednjenemškemu Kule, Kugel, k temu Keule.

Ellritze, Phoxinus laevis Kluge stavlja k besedi Erle, ker se beseda nahaja tudi v obliki Erling in Erlitze. Končnica je očitno slovanska. Vzporedna slovanska beseda je jelšnica, t. j. Cobitis barbatula, ki rada živi ob reki med koreninami jelš.

Quappe Kluge navaja kot novo-nemško ter primerja k pruski besedi gabavo v pomenu Kröte.

Beseda Renke se nahaja prav pogostoma; Mairenke, Alburnus mento, Bodenrenke, Coregonus phera, Renke, Coregonus labula in Coregonus Wartmanni. Nehote spominja ime na slovensko reko.

Besedo Schleie Kluge stavi h germanski besedi sliva = Schleim ter lit. lynas in slovanski linj smatra iz germanskega.

Kluge vzporeja Schmerle za ribo z besedo Schmerle za ptiča Zwergfalke ter s tem grško smarís, katero ima Boisacq. brez pojasnila. Sfáris vulgaris, Kišp. 405 cicarica, perč, ital. menola, smarís alcedo, óblica. Laški menola je tudi Maena vulgaris, modres, giba, trog k slov. menek.

Walfisch nanaša Kluge na nordijsko hwalr, k temu Walross, Narwal in Wels, v pruščini kalis.

Docela nepojasnjene so besede Groppe, Nerfling, Scheiden, Schiel, Schroll, Wuppe, Huchen, Hausen, Pfrille ali očitne izpačenke, kakor Strenkatze.

Latinci imajo silno malo svojih lastnih imen. Večina je vzeta iz grščine, kar je zgodovinski utemeljeno, saj se je Južna Italija in Sicilija imenovala Velika Grčija in so pozneje tudi skoraj do srede srednjega veka vladali po sredozemskem morju Bizantinci. Nekaj besedi pa kaže na predzgodovinske jezike, kakor gori izvedena Clupea.

Grška imena so prebogata, kažejo pa očitno, da so prevodi iz jezika plemen, ki so stanovala še pred prihodom Grkov. Pri razlagi se često pride do slovanskih debel, kakor mirajna, mirnica, maina — menek ali pa na nerazumljiva, očitno predzgodovinska debela.

Pregled ribjih imen je pokazal z vso gotovostjo neutemeljenost nekaterih preučenih trditev filologov, n. pr. Klugeja, da ima indoslovenski jezik malo skupnih ribjih imen. Že Hirt, »Indogermanen« popravljaja Klugejevo mnenje in navaja precej skupnih imen: Fisch, Piscis, Anguilla, Änchelis — Anguris — ugor; Lachs — Losos; Squallius — Wels; Esox — Aesche; Perca, Forchen; švedski Gärs, ruski šerek; Stör — jeseter; Schleiche — linj, lineus.

Ako izhajamo iz ugotovitve filologa Klugeja in antropologa Sergija, da so ribja imena talna, t. j. bodenständig, da se torej navadno ne prenašajo iz kraja v kraj, od plemena do plemena, marveč se taka imena prevzemajo le, ko se eno pleme naseli med ali nad drugim, ko se bojno nomadsko pleme preseli in nadredi nad pastirskim — poljedelskim, potem je dopustno le sklepati, da so splošna imena razširjena skoraj po celi Evropi, kakor mrena, menek, in druga bila prevzeta od domačega prebivalstva. Besede mrena, menek in dr. kažejo torej na obseg enega jezikovnega plemena, ki je v davni bili razširjeno po celi Evropi, edino mogoče le praslovensko pleme.

Ako razvrstimo vsa evropska imena, lahko ločimo dve geografski sliki, ena Severna, Srednja in Vzhodna Evropa z Balkanom, Črnim morjem in velikimi ruskimi, baltiškimi in nemškimi rekami, druga kaže svojevrstno sliko ob Jadranu. Balkan spada pri tem v evropejski okvir. Le Dalmacija in Hrvatsko Primorje, torej kraji ob Jadranu nam kažejo svojevrstno terminologijo, ki se naslanja ali naravnost na predzgodovinski jezik ali grški ali latinski, šele pozneje v srednjem veku na italijansko - benečanski.

Zasluga prof. Skoka je, da nam je nabral gradivo dalmatinskih Slovenov. Dočim smo pri evropejskih imenih gotovi, da so imena talna, bodenständig, je to vprašanje pri razmerju dalmatinskih Slovenov z Italijani in pred temi z Bizantinci in tudi po izvoru svojem jako negotovo.

Prof. Skok navaja več imen, ki so naravnost prešla iz grškega ter zopet besede, ki so prišle naravnost iz latinskega v slovenščino, ne da bi se te besede nahajale tudi v Južni Italiji, nekdanji Veliki Grčiji. Sicer pri vsem dopušča, da so tudi dalmatinski Sloveni za vodne živali ohranili nekatera domača imena. Tako navaja: pliskavica za Delphin, vučič za Centropristis hepatus, oslič za Gadus merlucius, kan, kanjac za Serranus cabrilla,

zubatec za Dental, ovčica za Pagellus mormyrus, podlanica, komarča za Chrysophris, lastavica za Trigla milvus, T. lineata in Dactylopterus, pauk za Trahinus, vrana za Labrus merula in L. turdus; skuša za sgombro, trup za Auxis bisus, kovač za Zeus faber, smokva, Stromateus fiatola, pastirica, Lichia glauca in L. amia, bilizma za Lichia, glamoč, glavoč za Gobius Capito, ugor in zmija za Anguilla, mrena za Barbus fluviatilis = vulgaris, morska viščica za Pteroplatea altavela; slepetuša, dugoplatica, pivac. Nekatere teh besedi so le dalmatinsko slovenske, kakor komarča, pastirica, pivac, bilizma in viščica.

Prof. Skok iz grškega izvaja dupin za Delphis, kirna, kirnja, kirija, kjerna iz Acerina, oziroma grško aharnos. Pirka, pijerka iz grškega perka, trigla, trlja, trilja iz grške trigle. Kantar iz grškega kantharos brez razlage, bukva, latinski boca, iz grškega box, oziroma boax, sopa iz salpa, grški brez pomena, menda sredozemska beseda. Tu je pač primerjati rusko besedo sopá, supulja, nemško Zoppe. Sarag, sarak iz grškega ozir. iz sredozemskega sargos; spar, lat. sparus, Speer, sparos, pagar, iz grškega phagros, brus. Škrpun iz grškega scorpius, tunj iz grškega Thy-nos, polanda, palamida iz grškega pelamis, fanfan iz grškega phonphilos, šnjur, šimun, širun iz grškega sauros. K besedi šarún je zopet opaziti, da je lahko v zvezi s slovenskim šar. Gof iz italijanski gofo, iz grškega cobios, orhan iz grškega orphos, Lasún iz asia, cipol, cipal, cipo, čepa iz grškega cepallos. Plat, platuša ni treba, da je iz grškega platos, ker je imen platnica, platica in dr. vse polno v slovenskem. Rum, rumbac iz rhombos. Iz latinskega navaja prof. Skok lubinj, luben, ljubljén, ljubljan, pa si konstruirá k temu latinsko besedo lupinus, dočim je beseda razširjena tudi v slovanski in pod obliko Lauben v germanski Evropi. Gira, gera, gerica iz lat. gerula, grško smarís, arbun iz lat. albula. Pagellus erythrinus. Grb, krp, grbič razlaga iz latinskega corvus = Pagellus acarne. Iz besede acarne je očitno lahko kerna, laško chierna, težko pa je podlagati grško besedo corax in latinsko corvus. Tudi slovenščina pozna ribo grbo in hrvaščina grbić. Ukljata iz oculata in ušata iz oseata. Lovrata, ovrata, orada je pač jasno iz latinskega aurata, ima pa poleg pristno slovensko ime podlanica in komarča. Besede gnigla, dinigla, gilinga, katere navaja prof. Skok so pač neraztolmačljive. Mijerla, iz labrus merula ima tudi pristno slovensko ime vrana. Beseda iglun, jaglun, jaglica je pač pokvarjena iz slovenskega igla; majela, mujel je

očitno iz nerazložljivega mugil. Sfoja iz lat. solea ima pa tudi svoje lastno slovensko ime, zalist, zalistek. Oliga, olip za Clupea papalinus je nerazložljivo. Sklác, sklad iz Squatina angelus. Jegulja ni iz latinskega, pač pa izkvarjenka angulj, angulja. Conger se da razlagati iz slovanskega ongor. Pač pa je beseda gruj, grun lahko iz južno latinskega gronge, kar utegne biti izkvarjeno iz grškega conger.

Prof. Skok naravnost ne izvaja, je pa po sebi dano, da italijansko benečanska imena napredujejo tekom državne zveze z Dalmacije z Benetkami in pozneje tudi v trgovinski zvezi dalmatinskih ribičev s Trstom. Benečanska imena rib končno zavladajo po istrskih in dalmatinskih obalah skoraj celoma ter slovenske besede stopajo v ozadje. Ribja imena v Dalmaciji torej kažejo benečanski element progresivno od XI. stoletja naprej, pred to dobo pa se besede izvajajo iz latinščine, grščine in sredozemščine.

Da bi bolje utemeljil svojo tezo romanskega porekla ribjih besed v Dalmaciji, se prof. Skok opira tudi na krajevna imena in različne izraze, katere so dalmatinski Slovenci prevzeli od Grkov ali Latincev.

Ime za otok Krk izvaja prof. Skok iz latinskega Curicum, ki nima nobenega pomena in naj bi bila predrimska beseda, dočim je beseda Krk, Krka pristno slovenska. Mikl. ima ad kŕrka slovensko bogato skupino krč, krčiti, contrahere. Grča na drevju, zvít les. Slovaško krčiti, krümmen. Beseda je splošno slovanska, je pa tudi v madjarščini görcs, rum. kerčej, alb. gerč. Poleg tega ima Mikl. kŕrku za vrat, torej kar se vrti. Tudi splošno slovenska beseda, v rum. kerke. Bern. ima isto razlago ter dostavlja, da utegne biti beseda krk h glagolu krčiti v pomenu drehen, vrteti. Pleteršnik ima poleg navedenih besedi tudi adjekt. krkav, toliko kot kuštrav, krke, dolgi. zviti lasje. Nositi otroka na krkoč, ko otrok visi na hrbtu, oklenjen okoli vratu, srbsko »na krkaće«. Krka večkrat ime za reko, očitno struge, ki se zvija. Otok Krk za Curicum ima podobo po zvijajoči se črti obale. Krka na Koroškem, Krka, pritok Save na Dolenjskem. Ime Gurk dobimo dokumentarično že l. 831 v obliki Kurka. Poleg imena za vasi: Krka, samota v občini Preborje pod Brežicami na Štajerskem, Krkavci, vas pri Pomijanu v Gor. Istri, Krkavica pri vasi Kozaršče na Tolminskem, Krka v Prekmurju. Besedo navaja Täuber »Gebirgsnamenforschung« kot keltsko kerb, kar naj bi pomenilo Stein ter navaja več besedi v obliki kirk, kirket, kerk, kerut. Tudi

Schiffmann v svojem imenoslovju za Gor. Avstrijsko navaja ime Gurkh. Boisacq ima grško kerkos v pomenu rep, torej nekaj zvijajočega, poleg tega kerkuros. Temu primerja kirkos, t. j. obod, obroč, iz česar je latinsko circus. Temeljni pomen besede dobimo le v slovenščini, posebno zemljepisna imena kažejo morfologično na zvijajočo se reko ali kraj tako, da je edino mogoče tolmačene besede Curicum iz Krk, kar vsekakor kaže na prvotno slovensko prebivalstvo.

Gotovo je sicer, da je cela vrsta dalmatinskih, posebno južno dalmatinskih besedi naravnost iz grščine in latinščine, kakor kulp za colpos, pelega za pelagos, secatur za siccatorius, sika za secca, igalo za aigialos, plima iz pleme. Ni pa tako gotovo, da je tudi osek iz secare. Enako je tudi vse polno imen za orodja, ribarstvo in plovstvo ter iz kuhinje, prevzetih naravnost iz grškega ali latinskega. So pa tudi med temi besede, ki vzbujajo pomisleke. Šijati je prav lahko slovenska beseda iz šija, in die Schräge fahren. Benečanska galia je iz debela gol, katero nahajamo že v staroslov. goliya in v slovenski besedi golíca, Nachen. Golen v pomenu votel se v slovenščini nahaja večkrat, golenica, Röhrenknochen. Golena sliva, votla, brez koščice. Tudi ruske besede koráblj ni ravno treba, da izvajamo iz grškega karabos, pač pa je deblo kora, korito. Prof. Skok navaja, da je v Južni Dalmaciji scopelos prešla v dalmatinsko scupuo in skrpio za čeri, ki mole iz morja v Dubrovniku. Laško scoglio, dalmatinski školj utegneta biti izvajana iz grškega scópelos, t. j. čer, dobimo pa tudi v slovenščini deblo skula za tvor, nekaj izbuhnjenega, skulec, Tropfstein, ruski skulá, der hervorstehende Backenknochen, školje, razbito kamenje.

V ruščini skulá pomeni tudi rilec na ladji, kulák, napeta pest. Meyer-Lübcke pod št. 7738 izključuje tvoritev italijanskega scoglio iz grškega scopelos, torej se da beseda scoglio tolmačiti iz slovenske podstave za moljavo, etwas hervorragendes.

Beseda Koper naj bi bila iz latinske Capris v Istri, vzporedno Dalmaciji pri Rogoznici, krpara iz capraria. Mesto Capris, današnje Capo d' Istria pa ima grškega predhodnika aigis. Capra in aigis pomeni kožo. Ni skoraj misliti, da bi se beseda Koper organsko stvorila iz Capris, pač pa je domnevati, da beseda izhaja iz jezika ki je veljal še pred grškim aigis.

Beseda »jarbol« se je po Skoku razvila naravnost iz latinskega arbor, kakor beseda liganj za sipo, Tintenfisch iz latin-

skega lolligo. Značilno za to besedo je, da se nikjer drugod ni ohranila, tudi ne v Južni Italiji, ampak le v jeziku dalmatinskih Slovencev. Večina romanskih besedi Dalmacije je v rabi tudi v Južni Italiji, kar smatra prof. Skok za dokaz, da so v Dalmaciji še pred prihodom Slovenov veljale iste besede, kakor v Južni Italiji. Rimljani bi bili torej prevzeli grške besede ob Jadranu in na prostoru nekdanje Velike Grške. Stari romanski jezik Dalmacije smatra Skok za poseben romanski jezik, enako, kakor je italijanski, francoski, katalonski. Pustil je sledove v jeziku dalmatinskih Slovencev, kot jezik pa se je tudi v Dalmaciji docela izgubil. Zadnjo pričo je ugotovil romanist Bartoli na otoku Krku. Dalmatinska narodna ribarska terminologija se je ohranila v prvem početku, torej iz istih grško-latinskih virov, kakor vsa evropejska kultura Sredozemja.

Nekoliko neskladno Skok navaja, da so Sloveni prinesli iz svoje zakarpatske domovine tudi besedo *ladja*, ki mora biti starša nego njih selitev iz Pripetja, kajti severni Germani so že davno poprej prevzeli to besedo v obliki *elida* kot svojo. Severni Germani celo ne bi imeli pravega izraza za slovensko ladja. Enako so Germani prevzeli iz starodavnega slovenskega ribarstva na Baltiku besedo *vrša* v sedanji nemški obliki *Reuse*. Na Baltiškem morju so slovenski ribarji že konservirali slaničke. Besedo *mreža* so si od Slovanov izposodila Madjari, Arnavti in Novogrki, torej cel Balkan in mreža predstavlja kolektivno ribarstvo, torej tudi že višjo stopnjo obrti. Beseda *vlak* za posebno vrsto velike mreže je prešla v novogrško *valcos*. Prof. Skok priznava, da beseda *brod*, *ladja*, *veslo*, *jadro*, *čoln* dokazujejo, da so Sloveni v domnevani pradomovini v Polesju in Pripetju morali imeti tudi razvito brodarstvo. Po poročilu Niederle »Starožitnosti«, zvezek IX., str. 176 so bile ob Baltiškem morju in Polesju cele vasi izključno ribarske, tako, da je sosedom beseda *ribič* bila skoraj istovetna z besedo *Sloven*.

Čudno bi torej bilo, da bi slovenski ribiči ne bili prinesli imen domačih rib s seboj in ne uporabili ista imena za ribe enake oblike v Jadranu. Prof. Skok kljub temu trdi, da Sloveni skoro niso ohranili druge besede nego *riba*. Sloveni torej ob bogatem lastnem zakladu imen rib sladkih in morskih voda, ne bi prenesli nobenega imena na morske ribe v Jadranu. Skoraj vsa imena so po Skoku prišla že v prvih početkih naselitve v jezik dalmatinskih Slovanov,

šele v XI. stoletju polagoma prodirajo italijansko benečanska imena.

A ravno po izvajanju prof. Skoka se mora nasprotno logično sklepati, da so bili Slovenci že od davna ob Jadranskem morju v stikih z Grki, pozneje z Romani in Bizantinci in da so le polagoma tekom vekov pozabili skupna imena slovenskih rib.

Prof. Skok opira svoje trditve glede imenoslovja vzporedno tudi na zgodovino. Predpolaga, da so prišli dalmatinski Slovenci iz Karpata, iz Pripetja in Polesja pričetkom VII. veka po Kr., ne glede na to, da modernejši filologi in zgodovinarji tako nemogočo trditev več ne vzdržujejo. Pripetje in Polesje je še danes močvirnato in malo obljudeno, po geološkem razvoju moralo je Polesje in Pripetje biti v VII. veku skoro nepristopno. Znani starešina slovanskih filologov Brückner v zadnji »Slaviji« pravi: »Pripetje in Polesje je primerno bivališče za žabe in krkone, ne pa za ljudi.« Ravno tako zgodovina geografije kaže, da je pragozd Pred- in Zakrpatja še v XIV. veku po Kr. segal daleč na sever in jug in so se šele v navedenem veku začela porajati sela to- in onkraj Karpat. Skozi gozdove, ki so segali na sever in na jug se torej ni moglo seliti milijone ljudi z ženami, otroci in čredami. Tudi filolog Jagić je še v IV. zvezku Archiv für slav. Philologie vzkliknil, »da bi bilo to pravi statistični čudež.«

Skok pa tudi ne dela nobene razlike med prihodom Slovencev in prihodom Hrvatov v Dalmacijo. O prihodu Slovencev nimamo nobenega zgodovinskega poročila, niti virov po katerih bi zgradili zgodovino naselitve Slovencev na Podonavju, Balkanu in Dalmaciji. Zgodovinske vesti imamo le glede napadov na Balkan, t. j., da so Slovenci deloma iz južne Rusije sami, deloma iz Panonije in Podonavja, pod vodstvom Obrov ali tudi sami, pohajali na Balkan, opleniili plano deželo globoko do Grčije in Carigrada in se s plenom vračali v svoje domove nazaj. Tudi prof. Kos v svojem »Gradivu« ugotavlja, da se Slovenci, pleneči po Balkanu, niso naseljevali, marveč so se vračali na svoje domove za Donavo nazaj.

Nasprotno imamo za Hrvate točno poročilo bizantinskega carja in zgodovinarja Konstantina Porfirogeneta iz dobe 912 do 995. Res se skuša omalovaževati to poročilo, ker se nekatere precej samovoljne teorije filologov in zgodovinarjev (Dümmler, Jagić, Niederle, Jiraček) niso dale združevati z njegovim poročilom. Ako pa se kritično pregleda vse zgodovinske vire, pa se mora

priznavati Porfirogenetu največ stvarnosti in temeljitosti. Nele, da je moral za njegove dobe biti spomin na silne dogodke od VIII. do IX. veka še živ, ampak kot car, ki je imel svoje visoke upravnike še po celem Balkanu in Dalmaciji, se je lahko na licu mesta informiral o vseh podatkih, katere je bilo mogoče nabrati o prihodu Hrvatov in Srbov. Njegovo vestnost in neodvisnost poudarja že Grot v V. l. Archiv. für slavische Philologie, a tudi prof. Skok v Schnetzovi »Namenkunde«, IV. let. in dr.

Ali in kdaj naj bi bili prišli Sloveni v Dalmacijo, Porfirogenet ne poroča. Poroča le o napadu Obrov ali Slovenov l. 568 v Dalmacijo. Šele bizantinski car Heraklejs od 610 do 641 je priklical na pomoč proti Obrom, ki so bili zasedli Dalmacijo, bojno četo Hrvatov.

Točno je Porfirogenetovo poročilo, da so oborožene čete Hrvatov petero plemen pod vodstvom bratov: Klukas, Lovel, Kosences, Aluh in Hrovat ter sester: Tuga in Buga, pridrli v Dalmacijo, premagali Obre in zasedli deželo. Turanska imena voditeljev kažejo tudi na turansko pleme. Prerinili so se iz soseščine Frankov do Panonije in Dalmacije. Dobro utrjenih primorskih mest Hrvatje pač niso mogli takoj zavzeti, pač pa so si razdelili plano deželo. Ker niso našli dovolj prostora za vse, se je njih del vrnil proti Panoniji nazaj, večje pleme Kosencev je zasedlo Koroško ter je od tod plenilo par stoletij na vse strani, posebno na zahod proti Tirolski in na jug proti Furlaniji. Pozneje je ustvarila ta hrvatska bojna četa slovensko - koroško državico, v nemških kronikah imenovano »Pagus Chroatus«. Beseda »kazezi«, nemško Edlinge, raztreseno po Slovenskem očitno kaže, da je bilo hrvatsko pleme, ki je zasedlo Koroško in Gornjo Furlanijo hrvatska četa »Kozencev«.

Enako točno poročilo izza dobe istega carja imamo o Srbih. Tudi Srbi so se prerinili iz severa kot oborožena velika četa do Soluna, ter jim je bizantinski cesar odkazal taborišča, da jih je pomiril. Kraj, kjer so se naselili, se je imenoval Srbčište. Od tod so se kmalu na to preselili proti severu Balkana nazaj, kjer so zasedli Zeto in Raško, gotovo v dveh četah, ker Srbi v prvi zgodovini nastopajo ločeno v dveh državnih tvorbah, ki se združita šele tekom XII. stoletja.

Hrvatje in Srbi, enega in istega turanskega plemena, so torej pričetkom VII. veka prišli eden za drugim iz severa, preko Pa-

nonije v Dalmacijo in Bosno, se naselili med poljedelskimi Slovenci ter tako pretrgali njih enotnost, da so na severu ostali Slovenci, na jugu Macedonci.

Pregled zgodovine cele Evrope o takozvanem preseljevanju narodov, t. j. naselitvi bojnih germanskih in turanskih čet, nam kaže povsod isto sliko. Bojna četa prihrumi nad mirno prebivalstvo v deželi, poruši mesta in trdnjave, ki se upirajo, zasede plano deželo ter si jo razdeli med svoje bojovníke po fevdalnem sistemu. Slika je ista v Španiji, na Francoskem, v Italiji, na Nemškem in v slovanskih deželah.

Ko prof. Skok trdi, da so dalmatinski Slovenci prevzeli davno grško romansko kulturo, pa vendar ne sega nazaj na zgodovino te kulture. Splošno je ugotovljeno, da so Jadran kolonizirali Grki. Epidaurus, poznejši Dubrovnik je kolonija Mileta iz l. 652. pred Kr. Okra za Kras, očitno grški imeni Katali in Monokalemi za prebivalce Krasa, Aigis za mesto Koper kažejo, da so Grki trgovali do zadnjega severnega Jadrana ter preko Krasa na Nauportus v notranje dežele. Okra je očitno prevod za slovenski Kras, beseda, ki kaže, da so Grki že v prvem času prišli v dotiko s slovenskim življem, že davno pred Kristovo dobo.

Rimska zgodovina na gorenjem Jadranu pričenja šele z ustanovitvijo velikega emporija Ogleja, l. 182. pr. Kr. V Dalmaciji Rimljani premagajo Ilire l. 168. pr. Kr., prokonzul Scipio Nasica l. 155. pr. Kr. pa gorske rodove Delmincev. Ilirci, sedanji Albanci so se zatekli na jug okoli Skaderskega jezera ter v nepristopne gore, po katerih še danes prebivajo. Slovenska krajevna imena po Albaniji do Jadrana kažejo, da so morali pred njimi že prebivati Slovenci, kajti nimamo nobenega poročila, da bi Slovenci sploh kdaj naselili Albanijo, nobenega poročila o kakih bojih ter ni misliti, da bi mirno ljudstvo Slovenov pregnalo bojovite Ilire ali Albance.

Romaniziranje Albanije se pač pričenja polagoma in šele za dobe rimskih cesarjev. Prebivalci plane dežele so morali za časa prihodov Gotov, Obrov in Hrvatov biti vsaj deloma poromanjeni, na kar kaže ime Morlaki, Mavrovlahi, očitno Romani, ki so pred napadi Gotov, Obrov in Hrvatov bežali v gore ter se pomešali s slovenskimi gorjani. Le po tej poti se da razložiti pojav Morlakov v Dalmaciji in Mavrovlahov na Balkanu.

Prof. Skok popolnoma prehaja zgodovinsko dobo pred prihodom Hrvatov. Gotovo je, da so morali Gotje, predno so zasedli Italijo in razdelili Panonijo, Bosno in Dalmacijo med svoje bojevnike, zapustiti sledove svojega gospodstva tudi v Dalmaciji. Gotovo je, da so bili oni gospodarji prej rimskih obmorskih mest, saj so tudi v Italiji zasedli trdnjave in mesta. Imamo tudi vest iz l. 473. za nekega comes Gothorum kot vojaškega poveljnika. Gotovo pa je tudi, da so bili Gotje maloštevilni in za časa prihoda Hrvatov že vsaj večinoma poromanjeni ali poslovenjeni. Gotovo je tudi, da niso imeli nobene prave vojaške sile več, ker so se Obri in Hrvatje zlahka polastili dežele. Pač pa so v posameznih trdnjših mestih ostali Romani še gospodje pod vodstvom gotskih poveljnikov, pač poromanjenih. Saj se je kralj Teodorih sam poromanil ter smatral sebe in Gote kot upravičene naslednike Rimljanov. Tudi po plani deželi, kjer so bila obljudena središča, so morali biti Gotje porazdeljeni in so se ali že poromanjeni ali poslovenili med domačim prebivalstvom. Ni analogije z Germani, ki so zasedli Francijo, Španijo in Italijo ter kot gospodovalno pleme ohranili dolgo svojo narodnost in stvorili zmes modernih Romanov. Gotje v Dalmaciji in Bosni niso zapustili znatnega sledu. Po plani deželi so Hrvatje stvorili fevdalno plemstvo med slovenskim poljedelcem. Moramo sklepati, da je bil v Dalmaciji gosto naseljen poljedelec — Sloven, ker so Gotje med njimi docela izginili in ker je hrvatska četa prevzela slovenski jezik in so se tudi mesta v masi polagoma poslovenila.

Že za l. 633. imamo zgodovinsko poročilo o Neretvanih kot pomorskih roparjih na Jadranu. Za Donavske Slovene pa je poročilo o napadu proti morju na otok Kreta že iz l. 623. Eno in drugo poročilo dokazuje, da so napadovalci morali biti stari, izkušeni brodarji in ne komaj dospeli konjeniki-bojevniki Obri. Hrvatje in Srbi.

Zgodovinsko poročilo o Slovenih po naselitvi v Dalmaciji nam prinaša tudi Paul Diakon, ki poroča, da so Dalmatinski Slovenci že l. 642. preko Jadrana napadli južno Italijo in so oblegali mesto Sipont. Longobardi pod vodstvom Romualda so jih premagali, oziroma so se jih vsled pogajanja iznebili. Paul Diakon izrecno poroča, da je vojvoda Longobardov, Romuald govoril z napadalci slovenski. Takrat in še dolgo po tem kroničarji seveda

niso znali delati razlike med Slovenci in Hrvati. Morala pa je obstajata ta razlika jezika in plemena še dolgo, posebno v Dalmaciji, kar nam jasno kažejo statuti občine v Poljicah nad Splitom, kjer se govori še v XI. stoletju o dvojnem skladu prebivalstva, eni so »dediči«, očitno Slovenci, drugi so pa »ugriči«, očitno Turanci. V Poljicah so še ohranjene slovenske besede: meja, rjav, tuj, preja i. dr. Tedaj, v Poljicah so živeli v skupni državni organizaciji še Slovenci ter inoplemenski Hrvatje. Tudi Porfirogenet poroča, da so za njegove dobe v severni Dalmaciji še ločili Obre od Slovencev in Romanov. Geograf Cvijić navaja, da so se še dolgo v srednjem veku ločili v Kapeli Slovenci in Hrvatje — Turanci, dočim smatra Neretvane, Zakumljane, Trevinjane, Duplejane in Bosance za Slovence, ki so bili pred Hrvati in Srbi naseljeni. Dubrovčani so se sprva sploh imenovali Slovinci.

Je torej popolniti zgodovino, kakor jo navaja prof. Skok tako, da so Slovenci imeli plano deželo Dalmacije še pred prihodom Gotov in so tvorili poljedelsko ljudstvo Dalmacije, nad katerim se je nadredil fevdalni sistem hrvatskih bojevnikov. Polagoma se je vršila stopitev slovenskih velmož s hrvatskimi gospodarji in ker je moralo biti slovensko prebivalstvo v odločni večini, je v VIII. stoletju slovenski element že popolnoma zavladal ter dobimo ob nastopu prvih knezov sama slovanska imena, tako knez Domagoj »pessimus dux Sclavorum«, ki je vladal od l. 864. do 876., Branimir »dux Sclavorum« od l. 879. do 892. itd. Imamo torej zgodovinske podatke iz VI. in VII. stoletja. Tekom drugega dela tega stoletja in tekom celega VIII. stoletja pa tvori fevdalna hrvatska država po vzgledu ostale Evrope, posebno pod vplivom frankovskega vladarstva, ki je segalo do Dalmacije. Takrat bi torej prenehal romanski vpliv v Dalmaciji ter je nastopala benečanska doba potujčevanja.

Tudi na zgodovino Benetk se prof. Skok ne ozira.

Iz vseh zgodovinskih podatkov ne moremo sklepati, da so Slovenci prišli skoraj istočasno ali le nekoliko let pred Hrvati v Dalmacijo iz Pripetja in Polesja, marveč edino le, da so bili že od davna naseljeni tudi ob Jadranu in da so v dotiki z Grki in Romani prevzeli že za davna imena rib in pomorstva od Grkov in Latincev. Zgodovina Hrvatov je jasna. Hrvatje so osvojevalno turansko pleme, ki je Dalmacijo zasedlo v začetku VII. stoletja

in si podvrglo najprej plano deželo Slovencev, uvedlo med njimi fevdalni sistem, se docela poslovenilo ter si polagoma podvrglo tudi romanska mesta po obrežju.

Do istega rezultata smo prišli, sledeč tolmačenju krajevnih in ribjih imen. Ako primerjamo ribja imena evropskih voda ter vidimo, da so Dalmatinski Sloveni prevzeli ribja imena Grkov in starih Romanov ter skoro docela pozabili svoja imena, moramo sklepati, da so Sloveni že davne vekove pred Kristom in po Kristu stanovali ob Jadranskih bregovih.

Résumé.

Die kulturelle Bedeutung der Fischnamen.

Der vor kurzem verstorbene († 1935) slovenische Tourist und Ethnograph Dr. Henrik Tuma, steckt noch in den Fußstapfen der slavischen Autochthonisten (Valentin Vodnik, Jan Kollar, Šembera, Davorin Trstenjak, Topolovšek, D. Žunković), die da behaupten, daß die Slovenen, Kroaten und Serben schon vor der römischen Okkupation im Noricum und Illyricum wohnten, also mit den alten Illyriern identisch wären. In dieser Arbeit über die kulturelle Bedeutung der Fischnamen führt er aus, daß man auf Grund der historischen Quellen nicht allgemein schließen dürfe, die Slovenen seien fast gleichzeitig mit den Kroaten (oder nur wenige Jahre vorher) aus dem Pripet-Gebiet und aus Polesje nach Dalmatien gekommen, vielmehr nur soviel, daß die Slovenen schon von altersher auch an der Adria angesiedelt wären und daß sie durch den Verkehr mit den Griechen und Römern schon lange vorher die Namen der Fische und der Schifffahrt übernommen hätten. Die Kroaten seien nämlich ein turanischer Stamm gewesen, welcher Dalmatien schon am Anfange des VII. Jahrhunderts besetzte, bei ihnen das Feudalsystem einführt, sich aber dabei slovenisierte und sich allmählich auch romanische Städte an der Küste unterwarf.

Zu diesem Resultate ist der Verfasser durch die Erklärung der Orts- und der Fischnamen gekommen. Wenn man nämlich die Namen der Fische europäischer Gewässer vergleicht und wenn man sieht, daß die Slovenen Dalmatiens die Namen der Fische von den Griechen und von den alten Römern übernommen haben — fast ganz vergessend auf eigene Benennungen — so mußte man zum Schlusse kommen, meint H. Tuma, die Slovenen haben schon ganze Jahrhunderte vor und nach Chr. Geb. an der adriatischen Küste gewohnt.